

Zpráva o Zlatém beránku a Zlaté huse

„Václavské náměstí od Jindřišské ulice k Příkopům mění překotně svůj vzhled. Staré domy, bohužel ne bezcenné, padají jeden za druhým a na místo jich nastupují budovy, jež nenahrazují vždy svou kvalitou svého předchůdce.“¹

Tento dobový názor z Věstníku Klubu Za starou Prahu (1911) nastiňuje několik problémů. Jednak problém konfrontace starého s novým z hlediska vnímání a současného estetického názoru. Zde hraje roli zvyk, různý stupeň schopnosti lidí vyrovnat se se změnou dosud zafixovaného obrazu ulice nebo jiného obestavěného prostoru. Proti konzervativnosti a lpění na tradici, kterou podporuje často i kvalita staré řemeslné práce, propracovanost historického detailu, trvanlivost klasických materiálů atd., se staví touha po modernosti, potřeba „jít s dobou“. Podrobení se módní vlně je v architektuře poněkud těžkopádnější a složitější vzhledem k delší době realizace základní myšlenky a omezeným prostředkům, než je tomu například v jiných druzích lidské tvorby (malířství, sochařství, či dokonce oblékání), a její proměny jsou proto pomalejší. Přesto jí také podléhá.

Dále pak je to problém tzv. ceny stáří, zachování historické hodnoty, existence dokumentu, proti níž se staví hledisko praktické, tj. otázka životnosti objektu, jeho adaptabilnost na různé změny způsobu života a případná upotřebitelnost pro novou funkci, a stránka ekonomická, především náklady na údržbu vzrůstající s přibývajícím věkem.

Středověká dispozice neoplývala variabilitou a neposkytovala příliš velké pole působnosti pro fantazii pozdějších architektů. Její přizpůsobení novým účelům znamenalo zpravidla značné demoliční zásahy. Totéž platí i o stavebních projevech následujících stavebních slohů. Musí se počítat s tím, že několikrát přestavovaný dům nemá nekonečnou životnost a jeho adaptace více nebo méně omezuje nový provoz. Postupně pak stírá původní charakter. To je ovšem obecný a dosud nevyřešený problém památkové péče. Rozhodnout, zda historický objekt má takovou hodnotu, že je nutno případnou novou náplň plně podřídit dosavadní dispozici, objemu i zachovaným detailům, anebo vycházet ze současných potřeb a přizpůsobit jim použitý obal i za cenu ztráty původního rázu, základní konstrukční skladby a návaznosti jednotlivých prostorů.

Tyto otázky se braly v potaz v každém období přestaveb. I když vždy hrála roli momentální ekonomická situace investora, nikdy se nevycházelo pouze z ní. I tehdy na přelomu století, kdy probíhala rozsáhlá přestavba centra Prahy, se vedly diskuse, které zvažovaly hodnotu zástavby, možnosti jejího ponechání a nezbytnost demolice. Přesto se však Nové Město ani

jeho ústřední prostor neubránily modernizaci a v devadesátých letech 19. století byla zahájena postupná likvidace objektů lemuujících Koňský trh.

„Z nejceněnějších domů, jež zmizely v tomto pořadí od let 1890, byl renaissanční dům U Císařských. V dohledné době zmizí druhé nároží, dům U Špinků a další dva sousední domy do Václavského náměstí a právě v těchto dnech počínají bořiti dům U zlatého beránka.“²

„Čp. 840–II Zlatý beránek, druhdy U bílého páva. R. 1382 maj. Žitavský, r. 1447 pan Jaroš z Klinšteina. Dle zprávy r. 1787 byl to dům Krausovský, nový o třech patrech.“³

Podle zprávy Věstníku Klubu Za starou Prahu byl tehdy v době své demolice na počátku 20. století Zlatý beránek novostavbou z konce 18. století a považován za „cenný umělecko-historický objekt, typický pro stavební vývoj tehdejší Prahy“.⁴ Měl tři patra a sedm okenních os. Tři z nich tvořily plochý střední rizalit zakončený segmentovým štítem. Kryla jej mansardová střecha. Vjezd lemoval zaklenutý portál zdobený vavřínovými girlandami, festony a maskou uprostřed. Okna prvního patra měla jednoduché šambrány. Nad prostředním z nich upoutával pozornost reliéf domovního znamení – beránek ve zlatém věnci. Zbývající dvě podlaží členily průběžné pilastry, které se v rizalitu sdružovaly. Byly zakončeny jónskými hlavicemi a těžkými girlandami. Nejdekorativnější bylo druhé patro. Proti plochým šambránám tu vystupovaly mohutné nadokenní římsy. Trojúhelníkové a segmentové nástavce zdobily opět štukové festony a rozety, v rizalitu byly oválné medailóny s bystami ve věncích. Hlavní římsu zatěžovala zděná, ovály prolamovaná atika s rokokovými vázami a putti na pilířcích. Segmentový štít vyplňoval reliéf „Orfeus v oblacích“ a na vrcholu jej korunovala bohatá váza a skupiny puttů.

Dispozičně byl zajímavý protáhlý dvůr, neobyčejně úzký, zabraný několik let po vystavění přední budovy mělkými činžovními trakty o dvanácti osách a zakončený příčným křídlem bývalých konfíren a kolen. Činžovní dům ve druhém dvoře vyrostl až v roce 1850. Charakteristické pavlače lemovaly všechna patra. Z interiéru stála za zmínku především schodiště.

Na začátku 20. století tento historický dům dosloužil a 29. září 1911 došlo na základě povolení⁵ Rady Královského hlavního města Prahy k demolici dvorních stavení. Rozhodnutí o bourání průčelního stavení odročila městská rada do té doby, dokud nebude schválen projekt na novostavbu. Plány předložil ještě téhož roku majitel a projektant nového obchodního domu František Weyr.⁶ Na projektu spolupracoval architekt Richard Klenka.⁷ Výkresy podepsal rovněž architekt a stavitel Josef Jánský.⁸ Proti masívnímu zdívu bývalého domu U zlatého beránka překvapí při porovnání půdorysu lehkost nové konstrukce.

„Novostavba navržena jest ve zvláštním neobvyklém způsobu spočívajícím na jednotlivých pilířích zděných a ze železobetonu, z něhož projektovány i další konstrukce, jako překlady, stropy, trámy.“⁹ V roce 1912 byl vypracován plán na změnu konstrukcí železocihelných na železobetonové. S tím souvisela i úprava kupole a mansardové střechy. Její koncepce byla ve své době neobvyklá a byla považována za avantgardní. Základní nosný systém a stropy prováděly firmy Ast Ed. a spol. a Pražská společnost pro stavby betonové a železobetonové v Praze podle předpisu ze dne 15. 11. 1907 č. 37 295.¹⁰ Umožňovala variabilnost původní dispozice a jak se později ukázalo, i přeměnu obchodního domu v hotel. Ale nepředbíhejme událostem.

Dům U zlatého beránka v roce 1910

O průčelí do Václavského náměstí se vedly spory. Sváděl tu boj „pokrok s tradicí“. „Ve smyslu usnesení rady městské dáváme panu Františku Weyrovi již nyní na uvážení, zda by mohl fasádu nové stavby přizpůsobit fasádě staré.“¹¹ Tuto podmínku, jak je patrné z realizace, autor nedodržel a dobovému historismu se již nepodřídil. Weyr poskytl volné pole působnosti architektu Richardu Klenkovi, který navrhl průčelí ve stylu nové vlny secesního dekorativismu.

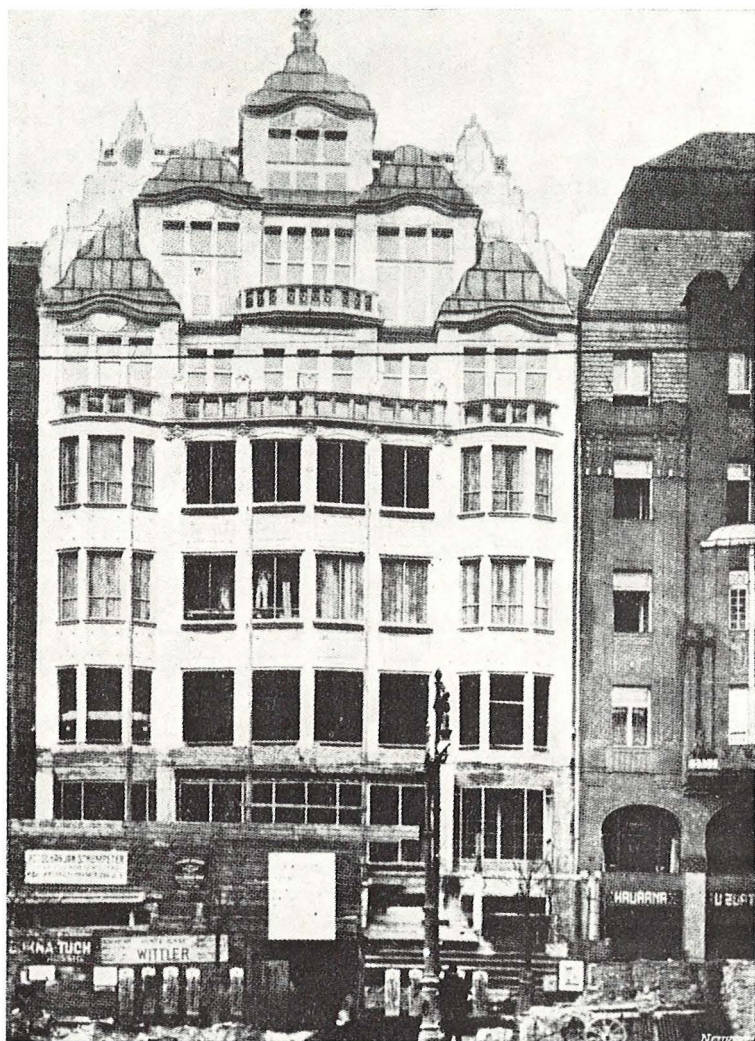
Jak dalece se autoři pokoušeli vyhovět požadavkům, se zatím nepodařilo zjistit; výkres se nedochoval a není ani známo, jak uposlechli dalšího pokynu stanoveného usnesením rady: „Veškeré umělecké a cenu historickou mající památky architektonické a archeologické musí býti odevzdány a podnikatel jest povinen každý podobný nález ihned oznámiti magistrátu, městskému museu a c. k. konservátoru. – Před započítím bourání budiž pořízena a sem předložena ještě nová fotografie průčelí do Václavského náměstí, a to po odstranění všech reklamních tabulí, dále fotografické pohledy vnitřku. – Reliéf nad vchodem, představující zlatého beránka, a sochy na průčelí, budtěž odevzdány městskému museu, rovněž vásy, mříže, předměty kované, cenné dveře a jiné.“¹²

V depozitáři Městského muzea ani v archívu stavebního úřadu se zmíněné materiály nedochovaly kromě reliéfu zlatého beránka. Důležité však je, že už tehdy, tj. v roce 1911, byly tyto podmínky součástí povolení k demolici. Ve stavebním archívu Prahy I existuje i doklad¹³ o tom, že arch. Weyr provedl zaměření objektu, ačkoliv se jednalo o záležitost bez jakéhokoliv ekonomického přínosu. Splatil tak daň historii a splnil úkol, který se dnešním investorům zdá směšný a nedůležitý. Ačkoliv už před sedmdesáti lety byli lidé schopni respektovat dokumentační hodnotu bořeného objektu, dnes často mizí cenné objekty téměř bez jediné fotografie, o plánech původního stavu ani nemluvě.

Ale vraťme se k novostavbě na pozemku bývalého Zlatého beránka. Ještě téhož roku byly dokončeny plány a 26. prosince vydáno stavební povolení:¹⁴ „Usnesením ze dne 22. prosince 1911 povolila rada král. hlav. města Prahy na základě § 125 st. ř. projektovanou stavbu čtyřpatrového obchodního domu na staveništi čp. 840/II na Václavském náměstí a sice stavbu průčelní a dvorních křídel (s vyloučením zadní příčné budovy se sálem) dle předložených, komisí dne 16. a 20. prosince zkoušených a opravených plánů.“

Rozhodnutí o výstavbě zadního příčného stavení bylo odloženo až do doby, kdy bude rozhodnuto o prodloužení pasáže do zahrady a paláce Sylva - Tarouccovského a umožněn průchod do ulice Na příkopě. Řešení průchodu se neustále oddalovalo. Dle záznamů se nemohl architekt Weyr dohodnout s obcí pražskou, majitelkou paláce. Výstavba sálu a dvorní budovy byla nakonec povolena zatím bez udání náplně. Až 12. dubna 1913¹⁵ obec pražská ustoupila a povolila zřízení spojovacích vrat. Sál v suterénu využil kabaret, jehož majitelem se stal Josef Hloucha, známý cestovatel po Japonsku, který postavil také exotický hotel Sakura v Roztokách u Prahy. Nad tímto sálem pak získal své platné a zdá se trvalé místo biograf. Dříve se zde pořádaly také taneční zábavy.

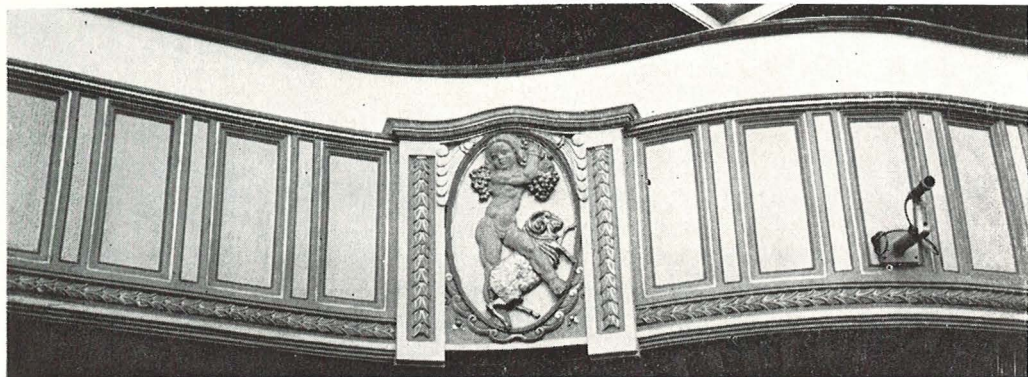
Mezitím však už probíhaly první kolaudace krámů a kanceláří a 4. ledna 1914 bylo novému domu uděleno číslo popisné.¹⁶ Dne 20. února předložil architekt František Weyr plány skutečného provedení novostavby.¹⁷ Tím by bylo možné považovat stavbu za dokončenou.

Ambassador na místě domu U zlatého beránka, dobový snímek z časopisu Český svět, 1913

Budova se však stala součástí živého organismu města a jako taková se i nadále přizpůsobovala jeho potřebám. Obchodní místnosti, které původně zabíraly přízemí, mezanin i první patro, se s výjimkou přízemí změnil v kavárnu, hernu a kulečnickový sál v letech 1915–16. „Do kavárny se vcházelo po levé straně průchodu, v kteréžto místnosti bylo zřízeno nové schodiště s šatnou – dále v hoření části děleného přízemku veškeré místnosti průčelního stavení, pravého křídla v prvním dvoře a místnosti prvého příčného dvorního stavení mezi prvním a druhým dvorem a konečně v prvním patře veškeré místnosti průčelního stavení.“¹⁸

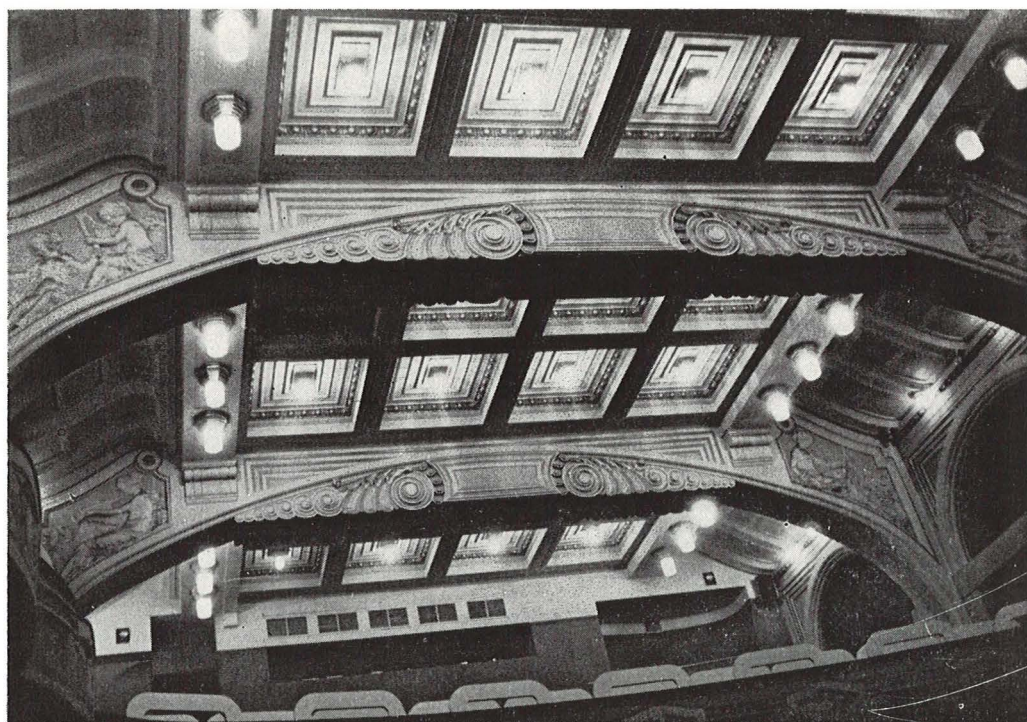
Posléze pojal František Weyr záměr přeměnit celý obchodní dům zčásti na hotel a zčásti na půjčovnu filmů.

Ambassador, Alhambra, detail galerie

„Magistrát hlavního města Prahy ve schůzi dne 6. února 1919 panu Františku Weyrovi, architektu v Praze, roku 1867 narozenému, do Prahy příslušnému, majiteli koncese hostinské a výčepnické s právem přechovávati cizince, čepovati pivo, víno, víno ovocné, čepovati a v drobném prodávati pálené lihové nápoje, podávati pokrmy, kávu, čokoládu, čaj a jiné

Ambassador, kino Pasáž

Ambassador, Francouzská restaurace

nápoje a občerstvení a mítí dovolené hry, udělil koncesi k provozování živnosti pronajímání, pokud se týče půjčování filmů, jakož i nákupu a prodeji tu i cizozemských výrobků.“¹⁹

Projekčních prací se ujal inženýr Alexander Schäferling, architekt a autorizovaný stavitel z Vinohrad, který vypracoval postupně plány na úpravu kancelářských místností na hotelové pokoje se sociálním zařízením a komfortem odpovídajícím tehdejší době. Plány se realizovaly v letech 1919 až 1923.²⁰ Nejvýznamnější změnu zaznamenalo přemístění pasáže, která původně vedla téměř středem dispozice průčelního stavení a v roce 1925 se přesunula na levý okraj a celé přízemí se tak uvolnilo pro hotelovou halu.

O tom, že ani tato verze nebyla konečná, svědčí zřízení restaurace v přízemí a rozšíření hotelové pasáže v roce 1927,²¹ adaptace divadla Alhambra v roce 1930²² a úpravy místností pro půjčovny filmů „Continental“, „Moldavia“ atd.

Ani po druhé světové válce stavební ruch neustal. Roku 1947 se dokonce navrhoval podzemní průchod z hotelu do ulice Na příkopě, jenž však nebyl realizován.

I dnes se hotel snaží zúčastnit společenského a kulturního života. Kino Pasáž i divadlo Alhambra byly rekonstruovány. Původní štukový dekor odolal modernizaci a dodnes zdobí perlovce a meandry jeho ornamentů interiér těchto podniků. I některé prostory hotelu si zachovaly neopakovatelný historický ráz typický pro Prahu počátku století. Stylový interiér hotelové haly, atraktivní prostředí Francouzské restaurace, stejně jako hotelové pokoje, vybavené dochovaným slohovým nábytkem, se snaží udržet tradici staré Prahy a zachovat specifikum prostředí.

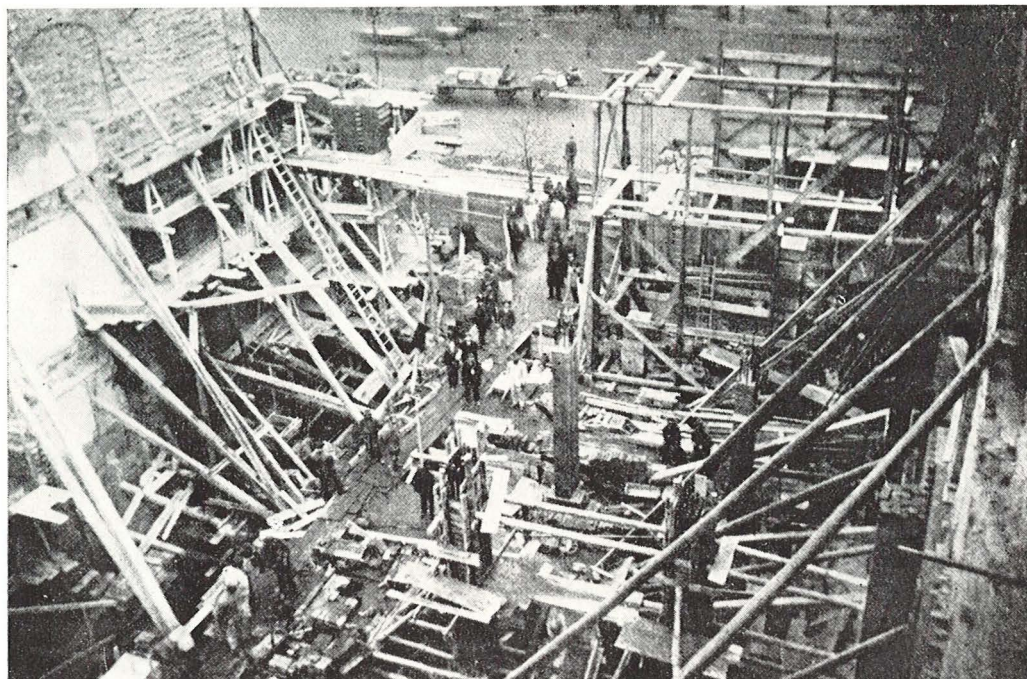
Na rozdíl od Ambassadoru, který byl původně zamýšlen jako obchodní dům a teprve později přeměněn na hotel, nezůstal sousední objekt Zlatá husa, který vyrostl na místě starobylého známého zájezdního hostince, nic dlužen tradici. Původní dům míval na štítě zlatou husu:

„Čp. 839/II – Václavské náměstí 13 – dům U zlaté husy. Zde prý bývala bohatá hostinská, jež měla jedinou dceru, krásnou, ale poněkud přihlouplou; proto ji nazývali zlatou husou. Ale pro krásu a snad i pro bohatství zamiloval si ji chudý student, jenž si dovedl získati matku pomocí svého krajana, který se v Praze produkoval s učeným koníčkem. (O tom vypravuje Weyhrother, Prager Sagen). Roku 1463 byl majitel Mikuláš z Landštejna, purkrabí na Hluboké. Hostinec tento známý po Čechách v nájmu měl r. 1848 Petr Fastei (zvaný „českým králem“), před tím kavárník v Královské lázni; on svolal pověstnou schůzi v lázni svatováclavské dne 11. března (po níž Koňský trh na Václavské náměstí přejmenován). Jednota českých hostinských „Hostimil“ mu postavila roku 1899 na hřbitově v Břevnově pomník a chtěla zde (na průčelí domu U zlaté husy) zasaditi desku, ale nový majitel domu nesvolil.“²³

Demolice zájezdního hostince U zlaté husy byla zahájena 24. května 1909;²⁴ zbouráním starého komplexu budov s dvorními trakty získalo se vhodné staveniště, v jehož průčelní straně na Václavském náměstí se plánovala vlastní hotelová budova. V zadním konci obdélníkové stavební prostory, přilehlé k rozsáhlé zahradě bývalého paláce Sylva-Tarouccy, byla navržena budova určená jednak potřebě tiskárenské, jednak k nájmu za kanceláře, jež by se daly snadno adaptovat k tomuto účelu při eventuálním rozšiřování tiskárny. Tak byl v celkových obrysech formulován program, který v projektu vyřešila firma Matěje Blechy.

Na nepravidelné dlouhé parcele s hlubokými zářezy na obou stranách byla dne 9. července 1909²⁵ zahájena stavba hotelu zaujímajícího průčelní budovu a obě podélná dvorní křídla, která svírala protáhlou dvoranu zastřešenou železnou prosklenou konstrukcí. Kompozici uzavírá tiskárenská budova s průjezdem a vlastním dvorem, určeným rovněž k zakrytí. Průčelní budova do Václavského náměstí měla být osmipodlažní (sklepy, suterén, přízemí, mezanin, 1.–4. patro a podkroví), levé křídlo šestipodlažní a pravé se zadní budovou pětipodlažní. Fasádu navrhl architekt Emil Králíček, spolupracovník M. Blechy.

„V přízemí průčelní budovy, v levé části jest kavárna s elipsovitým průhledem ve stropě a okny, jež možno v letní době spustiti. Přístup k ní jest z průjezdu. Má v koutech dvojje jednoramenné schody vedoucí na galerii v mezipatře. V pravé části se nalézá menší krám Českého slova se samostatným schodištěm k úřadovně v mezaninu.“²⁶

Zlatá husa, dvorana, současný stav

Tak popisuje Matěj Blecha ve svém článku v Architektonickém obzoru z roku 1911 dispoziční řešení hotelu a pokračuje dalším líčením.

Kavárnu a krám odděloval široký průjezd, z něhož se napravo vstupovalo na hlavní hotelové schodiště s přijímacím salónkem, v dnešním pojetí recepcí a lóží vrátného, a nalevo na schodiště restaurační, vedoucí k restauracím v suterénu a v prvním patře. Kavárna přecházela, jak již bylo uvedeno, galerií do mezipatra. Její strop zdobil jemný geometrický dekor tvořící plastické kazety se svítidly uprostřed každého pole. Nesly jej subtilní kanelované sloupky kruhového průřezu. Jednodušší vybavení měl na ni navazující kulečnickový sál se šesti francouzskými kulečníky a za ním velká herna. Spolu zabírají celé levé křídlo tohoto podlaží. Nad nimi na téže ploše se nacházela hotelová jídelna. I tady zdobil strop secesní dekor, na němž zářily lustry z českého křišťálu. Celek dotvářel stylový nábytek a dřevěné obklady stěn se zakompovanými výtvarně řešenými kryty radiátorů ústředního topení, dále leptané ornamenty skel a výšivky závěsů.

„V čele restaurace upraveno jest podium s fontánkou. Celou místnost možno dělití dvěma dekoračními stěnami dřevěnými a zasklenými a shrnovacími látkovými záclonami na tři travě, vhodná ku pořádání svatebních neb promočních hostin, banketů, spolkových schůzí apod.“²⁷

Zatímco tyto prostory oplývaly elegantní secesní střízlivostí, byly společenské místnosti v suterénu zajímavou atrakcí. Vinárna Myslivna byla obložena dřevěnou kulatinou ve stylu

horského srubu, zdobená mechem, šiškami, vycpanými kančími hlavami, terči, zbraněmi a dalšími loveckými atributy. Visely tu lustry sestavené z jeleních parohů atd.

Přímo pod hlavní budovou byla situována lidová restaurace Rychta a vinárna s bufetem. Mezi nimi vedla manipulační chodba začínající výtahovou šachtou, instalovanou v chodníku před hotelem, s úzkokolejnou dráhou pro dopravu rolí papíru, olova a jiných potřeb pro tiskárnu, sudů s pivem, vínem, rovněž však i pro transport uhlí, dříví a ledu pro hotel, jakož i zboží do skladiště pro krámy bazaru. Do sklepů pod chodbou se spouštěly uvedené předměty šachtami ve stropech.

Toto dispozičně čisté řešení umožňovalo provoz nejen podzemí, ale i všech ostatních podlaží. V nich se nacházely kromě již zmíněných restaurací a k nim příslušejících technických zázemí kanceláře Českého slova a především hotelové hostinské pokoje. Původně jich bylo 90 (14 dvoulůžkových a 76 jednolůžkových) a oplývaly vším komfortem v tehdejší době dostupným. Zbývalo ještě vybavení stylovým nábytkem a budova mohla být postupně uváděna do provozu. První kolaudace proběhly již během roku 1910.

Pasáž hotelu Zlatá husa, dobový záběr z časopisu Architektonický obzor, 1911

*Zlatá husa, dvorana,
stav z roku 1985*

Architektonická výprava vnějšku hotelu, stavitelské práce uvnitř a práce stavebních řemeslníků byly skončeny koncem října téhož roku po stavební době (včetně bourání) 1 roku a 5 měsíců. Poté se přikročilo k instalování vnitřního zařízení restauračních místností a chodeb, které byly dokončeny 20. ledna 1911. Celková doba stavby i s vnitřním zařízením představovala tedy 1 rok a 8 měsíců.

Součástí budovy byla také, jak již bylo řečeno, dvorana, se kterou měl majitel i projektant dalekosáhlé plány. „Stále četněji se ozývajícími hlasům, zříditi v centru města jakési ústředí s levnějšími a vhodnými krámy, snažili se majitelé nového hotelu vyhověti zřízením zaskleného dvora s přiléhajícími krámy – bazarem – jehož připojení projektuje se v paláci Sylva-Tarouccově na směr vedený z Příkopů do Jindřišské ulice, ačkoliv i pokračování komunikace bazarové, provedené Zlatou husou, dalo by se uskutečniti uličkou V Cípu kolem budov

Prager Tagblattu do ulice Panské. Tím vyvine se velkoměstský motiv bazarový, prospěšný jak komunikaci veřejné, tak i objektům s dosud nevyužitkovými rozsáhlými dvory a obchodnictvu.“²⁸

Tato myšlenka nebyla nová. Stará Praha měla množství průchodů vpravdě historických,²⁹ které spojovaly souběžné ulice přes dvoustranné stavební parcely a zkracovaly tak otevřením vrat, či dveří cestu. Mnohé se staly veřejnými a některé slouží dodnes. Vědomě je však budovala a upravovala až doba pozdější. Můžeme mluvit tak o přelomu 19. a 20. století, kdy vznikají účelně komponované pasáže, které mají za úkol plně využít plochu parcely uvnitř bloku. Některé vznikly spolu se „svými“ budovami jako součást, či dokonce ústřední motiv kompozice půdorysu. Jiné byly upraveny dodatečně. Dvory zakrývalo sklo a propojovaly „kryté ulice“ s živými komunikačními tepnami. Do nich se otevíraly výkladce obchodů, kaváren, vináren. Vytvořil se tak atraktivní a přitom funkční prostor.

Tyto kryté průchody nejsou charakteristické pouze pro Prahu. Pod jejich skleněnou klenbou dodnes vznikají v Amsterdamu a jiných holandských velkoměstech hotové květinové zahrady, kde je možno nejen nakupovat, ale i posedět v malých restauracích a kavárničkách. Galerie Viktora Emanuela v Miláně srostla natolik s městem, že se spolu s jejími figurkami stala symbolem jeho určité životní etapy. Bohatě dekorované pasáže v Budapešti poblíž známé ulice Váci a v moskevském Gumu reprezentují dnes již historické obchodní ulice, které se jako typ vyskytují ve všech evropských velkoměstech a tvoří předlohu pro novodobé podchody a průchody pod spleťtými křižovatkami a v konglomerátech velkých obchodních domů. Zářící výkladní skříně, útulné cukrárny a kavárničky, služby „pod jednou střechou“, to vše vytváří jeden specifický moderní celek.

Průchody představují komunikační propojení, zkrácení cesty, odlehčení hlavním městským tepnám, ochranu před nepřízní počasí, možnosti pro obchodní síť a služby a v neposlední řadě jsou charakteristickou součástí koloritu města s výtvarnými a architektonickými kvalitami, a možno říci i se zvláštním kouzlem a poezií.

Taková měla být i dvorana a pasáž Zlaté husy. Zamýšlená koncepce se neuskutečnila a z původního velkorysého plánu zůstala realizovaná jen část. Průčelní budova hotelu s průchodem z Václavského náměstí obemýkala spolu s protáhlými dvorními křídly přízemní dvoranu zastřešenou kovovou prosklenou konstrukcí. V prodloužení pokračovala komunikace do dalšího zaskleného dvora a odtud se mělo procházet do zahrady Sylva-Tarouccovského paláce. Povolení ke zřízení tohoto průchodu vydala však městská rada podobně jako v případě Ambassadoru (sousedního) až později, a to 2. července 1914.³⁰

Do zastřešené haly se otevíraly dřevěné, stylově jednotně řešené výkladce krámků a panoval tu čilý obchodní ruch, secesní dekor dvou průčelí zdobil i stěny dvora. Jeho atraktivitu ještě zvýšilo zřízení restaurace – lidového výčepu – v roce 1915.³¹ Architekt František Troníček ho oddělil od pěšího provozu pasáže dekorativním plůtkem a pergolou a vytvořil tak ve dvoraně malebné zátiší.

Tento počín dal základ další koncepci, která zrála v návrhu architekta Ladislava Machoně v roce 1933.³² Podle jeho projektu se zastřešení dvorany demontovalo a instalovalo o podlaží výše. Tím se z nízkého komunikačního prostoru pasáže vytvořila reprezentační hala s luxusní

restaurací. Architekt Machoň navrhl rovněž dispoziční změny. Restaurační provoz umístil do přízemí levého křídla místo obchodů. K němu připojil i dva oblé přístavky s výčepem a sociálním zařízením. Vstupní prostory rozšířil o krám pravého křídla a zřídil zde novou hotelovou halu a recepci. Úpravy zaznamenala i hlavní budova. Projektant změnil portály v průčelí i v pasáži. Zakryl železobetonovou deskou průhled na galerii kavárny a zrušil obě postranní schodiště z přízemí do patra. Rozšířil počet pokojů na úkor kanceláří.

Tiskárna sídlící v zadním traktu, v té době „Orion“, postoupila své místnosti akciové společnosti. V přízemí této budovy byla zřízena tělocvična, která ostatně slouží dodnes. Železobetonové konstrukce navrhoval inženýr Jaromír Matouš. Práce prováděl architekt a stavitel Josef Jindřich Kostrba.³³ Jejich jedna etapa skončila v roce 1933. Změny však pokračovaly až do druhé světové války. Ta je sice přerušila, ale nezastavila úplně. Také hotel Zlatá husa, podobně jako Ambasadorka, se jako součást organismu hlavního města podřizoval změnám jeho života. Při těchto proměnách však bohužel mizela původní výzdoba i vybavení.

V roce 1961 vznikla v přízemí samoobslužná jídelna a roku 1969 se oba hotely spojily v jeden provozní a organizační celek. Za tři roky poté³⁴ bylo vydáno stavební povolení na celkovou rekonstrukci Zlaté husy. Následovala rozsáhlá přestavba inženýrských sítí a technického zázemí hotelu, skladů, kuchyní, kotelen. Dále byla provedena kosmetická úprava lůžkové části a znovuotevřena atraktivní střediska. Projevila se tu snaha navázat na historickou tradici ve Znojemské vinárně a Malé a Velké rychtě.

K nim přistupuje „moderně“ pojaté Video-disko, v jehož vybavení přímo rezonuje zvuk kosmických sfér, a Gril-bar s intimním prostředím odrážejícím současný „působivý“ projev designérů. Kompromisem, který měl obě sladit, se stala hotelová hala nově vybavená nábytkem a moderními osvětlovacími tělesy. Celek doplňují nástěnné malby výjevů ze staré Prahy. Tato nesourodá směsice prvků zcela stírá původní charakter hotelu.

Oba objekty vyrostly na začátku tohoto století téměř ve stejné době. Oba vytvořily novou výškovou hladinu právě se rodícího velkoměstského bulváru. V době svého vzniku byly podrobeny mnoha kritikám a názory na jejich architekturu se rozcházely. Dnes už asi nevyřešíme problém, zda bylo správné původní domy bořit a místo nich stavět moderní, ale měli bychom se pokusit o jejich ocenění a vyhodnocení a vyřešit problém, jak s nimi naložit.

Je otázkou, zda v době, kdy se vyhledávají starožitnosti a uměle vyrábějí relikvie a „historické“ památky, máme odstraňovat a ničit detaily a bořit stavby, které jsou fyzicky zachované. I teď, stejně jako před sedmdesáti lety, kdy se přestavovalo ústřední pražské tržiště, se řeší problém zachování památkové hodnoty, proti níž se staví tzv. hledisko praktické a adaptabilita pro různé změny způsobu života. Musí se uvážit nutnost a míra modernizace a přestavby.

Zlatá husa slouží jako hotel od začátku, Ambasadorka od přestavby v letech 1919–23. Veškeré prostory mají léta stejnou náplň. Je proto třeba zodpovědně posoudit, zda jsou všechny zásahy do historické podstaty a s tím souvisejícího dispozičního řešení a dekorativních detailů nutné k zachování další funkce těchto objektů.

Problém lze rozdělit na dvě části. Jednou z nich je technické zázemí, které má určitou kapacitu a úroveň. Původní lze do jisté míry modernizovat a přizpůsobit novým požadavkům i v daném objemu (zařízení varny, kotelna, klimatizace, zásobování atd.). Z toho pak vychází

plocha obytných prostor a lůžkové části. Pakliže tato vzájemná vazba odpovídá, není důvod, proč by objekty nemohly fungovat s danou náplní v daném historickém koloritu. Zůstává na nás, abychom odlišili, co na nich má dlouhodobou hodnotu a co přechodnou. Abychom rozhodli, co lze zrušit a co vybourat, aby ještě zůstaly samy sebou. Jistě se nebudeme rozmyšlet při diskusi o obnovení smrkových větvíček a šišek, které kdysi dekorovaly restauraci Myslivnu, neboť se nejedná o důležitý architektonický detail. Měli bychom však už zodpovědněji uvážit, jestli plánovaný nepůvodní keramický obklad fasády Zlaté husy podstatně nezmění její charakter, zda-li je nejrozumnějším a nejracionalnějším posláním bývalé dvorany stát se skladištěm nebo provozním dvorem tiskárny, což v důsledku znamená zrušení tohoto velkolepého původně veřejně přístupného prostoru.

Považujeme opravdu za užitečné otloukání štukového dekoru a překrývání stěn historického interiéru zrcadly, barevnými kovy a umělými hmotami? Je nezbytně nutné odstranit původní mříže, zábradlí, rámy výkladců a portálů, a tím sestrýt osobitý charakter těchto budov, jímž se odlišují od současného stereotypu hotelů?

Současné rekonstrukce neberou často ohled na základní jednotu architektury. Nedomkmentují dochovaný stav a nevycházejí z něho, ale podřizují se okamžitým nápadům investora a možnostem stavební výroby bez plánovitého výhledu. Vyměňují a doplňují jednotlivé prvky bez jakékoliv koncepce, jen s ohledem na momentální potřebu, byť přechodného provozu a s ohledem na právě dostupný materiál a prvního ochotného dodavatele. Vzniká tak nesourodá skladba prvků (viz pasáž hotelu Ambassador a konečně i interiéry Zlaté husy) doplněná výraznými, právě módními detaily.

I tehdy, před více než sedmdesáti lety, když se tyto objekty uváděly do života, podřizovaly se tak jako dnes svým vybavením módě. Vytvořily menší či větší zajímavé celky, k nimž už dnes přistupujeme jako k památkám. A ačkoliv si teoreticky čím dál více uvědomujeme jejich cenu, zacházíme s nimi v praxi někdy tak, jako by nám nezáleželo na jejich zachování. Dokážeme skloubit původní koncepci s dnešními požadavky tak, abychom pouze nekonzervovali mrtvé předměty, ale zapojili je do současného života a přitom je nezbavili jejich charakteru? Neměli bychom tak jako někdy naši předkové nad touto problematikou mávnout rukou, ale situaci řešit jinak, než cestou demolice a radikální přestavby. Vždyť se jedná nejen o hodnoty historické, architektonické a estetické, ale i hmotné a ekonomické.

POZNÁMKY

¹ Poslední zbytky starobylosti Václavského náměstí zničeny, Věstník Klubu Za starou Prahu, č. 5, roč. II, 1911, s. 32 (K. G.).

² Viz pozn. 1.

³ Ruth, F.: Kronika královské Prahy 1903, s. 1096 (uvádí orientační čísla obou domů 11 a 13).

⁴ Viz pozn. 1.

⁵ Čj. III-12040/911, 26. 10. 1911, archiv ONV I.

⁶ František Weyr, architekt, Riegrovo nábřeží čp. 247/II, Praha, 1867-1939 (Toman, P.: Slovník čsl. výtvarných umělců, s. 697).

⁷ Richard Klenka, architekt-malíř, 1783-1954 (Toman, P.: o. c. s. 490, Dodatky, s. 92).

⁸ Josef Jánský, stavitel, čp. 918/I, Praha.

- ⁹ Čj. III-13099/911, 26. 12. 1911, archív ONV 1.
- ¹⁰ Bechyně, S.: Stavitelství betonové, Praha 1934.
- ¹¹ Čj. III-15296/911, 26. 12. 1911, archív ONV 1.
- ¹² Čj. III-15137/911, archív ONV 1.
- ¹³ Původní zaměření objektu čp. 840/II, Zlatý beránek, provedené arch. Weyrem, archív ONV 1.
- ¹⁴ Viz Pozn. 11.
- ¹⁵ Čj. III-2013/13, 28. 2. 1913, datovaný výkres, archív ONV 1.
- ¹⁶ Čj. III-/13, 3. 11. 1913, archív ONV 1.
- ¹⁷ Kolaudační plány, archív ONV 1.
- ¹⁸ Čj. III-8906/15, 14. 12. 1915, archív ONV 1.
- ¹⁹ Archív ONV 1
- ²⁰ Výkresová dokumentace, výpočty, archív ONV 1.
- ²¹ Archív ONV 1, spisy z r. 1927.
- ²² Archív ONV 1, spis z l. 12. 1930.
- ²³ Viz pozn. 3.
- ²⁴ Čj. III-7804/09, 9. 7. 1909.
- ²⁵ Viz pozn. 24.
- ²⁶ Blecha, M.: Hotel U zlaté husy v Praze II. na Václavském náměstí, Architektonický obzor 1911, s.
- ²⁷ Viz pozn. 26.
- ²⁸ Viz pozn. 26.
- ²⁹ Pražské domy průchodní, Architektonický obzor XIV, 1915, s. 114; Janková, Y.: Pražské pasáže, Domov 6, 1983, s. 34.
- ³⁰ Čj. III-2009/13, III-6031/13, 2. 6. 1914, archív ONV 1.
- ³¹ Čj. III-4494/15, 2. 6. 1915, archív ONV 1.
- ³² Ladislav Machoň, architekt v Praze 1914-1973 (Encyklopedický slovník, s. 422).
- ³³ Josef Jindřich Kostrba, architekt a stavitel, Bubeneč, Mánesova 112, Praha.
- ³⁴ Čj. 17028/72, stav po rekonstrukci, archívní záznamy ONV 1.